

Protikorupční organizace vyzývají senátory: Umožněte nezávislý audit státních firem

Nejvyšší kontrolní úřad je jediným zcela nezávislým orgánem, který dohlíží na hospodaření exekutivy s veřejnými penězi. Přesto český NKÚ nesmí kontrolovat například státem vlastněné akciové společnosti, jako jsou České dráhy, ČEZ nebo OKD. Níže podepsané protikorupční organizace proto vyzývají senátory, aby po více než 400 dnech otálení konečně umožnili nezávislou kontrolu státních firem Nejvyšším kontrolní úřadem, napravili nedostatky zastaralé legislativy, naplnili závazky plynoucí z Limské deklarace a posunuli standard auditu veřejných financí alespoň na úroveň evropského průměru.

Opatření, které umožní kontrolu státem ovládaných společností Nejvyšším kontrolním úřadem, postoupila Poslanecká sněmovna Senátu již 24. února 2020. Za více než 400 dní tak Senát k významnému opatření proti korupci a plýtvání veřejnými penězi nezaujal žádný postoj. Přitom poslední překážka plenárnímu projednání byla překonána před téměř třemi měsíci (20. 1. 2021), kdy senátní **garanční Ústavně právní výbor návrh projednal a doporučil jej schválit s pozměňovacími návrhy**. Senát přesto stále nerozhodl a hrozí, že se tato klíčová systémová protikorupční reforma nestihne projednat do sněmovních voleb a opět spadne pod stůl.

NKÚ je jedinou veřejnou institucí, která senátorům přináší nezávislé informace o tom, jak efektivně si vede vláda při správě země. Přesto Senát stále neschválil, aby tato jediná nezávislá auditní instituce dohlížela také na veřejné prostředky spravované státem vlastněnými podniky.

ČR je v omezené kontrole v Evropě raritou

Česká republika je tak nejméně v evropském kontextu raritou. Rakouská i německá kontrolní instituce běžně kontrolují společnosti, u nichž stát drží alespoň 50 % akcií. Slovenský NKÚ může zkontrolovat rozpočet každé společnosti, v níž stát vlastní alespoň 1 % akcií. Polská nejvyšší kontrolní instituce může zkontrolovat rozpočet každé společnosti, kde stát vlastní i jedinou akcii. Nejvyšší auditní instituce Slovinska a Španělska provádí dokonce kontrolu veškerých veřejných výdajů. Jen česká legislativa, která se od 90. let nedočkala potřebné novelizace, stále **nereflektuje nové formy veřejně vlastněných podniků** a státem 100% vlastněné České dráhy, ČEPRO, OKD, nebo zemědělské dotace rozdělující PGRLF nepodléhají nezávislému auditu jen proto, že mají formu akciové společnosti, zatímco státní podnik Lesy ČR pod nezávislou kontrolou jsou. Zatímco vládě takový

stav může vyhovovat, **zákonodárci by svůj nástroj pro dohled nad vládou neměli chtít udržovat poloslepý.**

Je potřeba také připomenout, že podle **výročních zpráv BIS** jsou korupcí a klientelismem zasaženy i státní obchodní společnosti, v nichž podle této zpravodajské služby dochází k „systematickému obohacování“ díky „úzkým vazbám“ mezi managementem a zástupci státu v dozorčích radách, které neplní svou kontrolní funkci. I z tohoto důvodu je nutné zavést externí nezávislý audit ze strany NKÚ. Pokud se tak nestane, NKÚ si neposvítí ani na významnou část prostředků rozdělovaných na kompenzace následků epidemie nemoci covid-19.

V situaci, kdy Senát běžně projednává i legislativu nesouvisející s řešením pandemie nemoci covid-19, je takto dlouhé otálení s projednáním tak významné protikorupční reformy zarážející.

Nyní jsou to senátoři, kteří rozhodnou, zda budou veřejné prostředky ve státem ovládaných firmách konečně pod nezávislou kontrolou tak, jako je to standardem v Evropě, nebo jestli bude hospodaření státních firem dál zahaleno tmou. Nezávislý audit je nakonec prováděný především pro jejich potřeby, vedle potřeb veřejnosti obecně.

Vyzýváme senátory: Umožněte nezávislý audit státních firem.

Podepsáni:

Petr Leyer - ředitel Transparency International

Jakub Černý - lobbista Rekonstrukce státu

Pavel Franc - Frank Bold, garant Rekonstrukce státu

Marek Zelenka - Oživení, garant Rekonstrukce státu

Oldřich Kužílek - Otevřená společnost, garant Rekonstrukce státu

Jiří Skuhrovec - EconLab, garant Rekonstrukce státu

Michal Bláha - Hlídač státu, garant Rekonstrukce státu